

17. februar 2009

Specialkonsulent Mie Dalskov
Direkte tlf. 33 55 77 20
Mobil tlf. 42 42 90 18

Direktør Lars Andersen
Direkte tlf. 33 55 77 17
Mobil tlf. 40 25 18 34

275.000 danskere uden økonomisk sikkerhedsnet

Resumé:

De fleste danskere tror, at de altid har kontanthjælpen at falde tilbage på, hvis de skulle blive ledige uden at være medlem af en a-kasse. Analyse viser ikke desto mindre, at 275.000 danskere, der ikke er medlem af en a-kasse, ikke vil kunne få kontanthjælp, hvis de rammes af ledighed. Dette svarer til, at 3 ud af 5 ikke-forsikrede står uden hjælp, hvis ledigheden rammer dem. Det kan blive et alvorligt problem ikke at være medlem af en a-kasse, når ledigheden stiger markant i løbet af 2009 og 2010. Analysen viser desuden, at det typisk er helt almindelige lønmodtagere, der er i farezonen for at stå uden økonomisk hjælp, hvis ledigheden rammer dem.

Mange ikke-forsikrede kan ikke få kontanthjælp

Tabel 1 viser, at der i 2007 var lidt over 450.000 beskæftigede, der ikke var medlem af en a-kasse. Heraf ville 275.000 af de ikke-forsikrede i beskæftigelse ikke kunne få kontanthjælp, hvis de mistede deres arbejde pga. formuekravet eller reglen om gensidig forsørgelse.

Dette svarer til, at 3 ud af 5 af de beskæftigede, der ikke er forsikret, ikke har mulighed for at få offentlig støtte, hvis de skulle miste deres arbejde. 275.000 beskæftigede ville således skulle klare hverdagen uden kontanthjælp eller dagpenge, hvis de mistede deres arbejde.

Tabel 1. Ikke-forsikrede i beskæftigelse fordelt på mulighed for at få kontanthjælp (excl. studerende). 2007

	Antal personer	Procent
Kan få kontanthjælp	179.000	39,4
Kan ikke få kontanthjælp	275.000	60,6
I alt	454.000	100,0

Anm.: Om de ikke-forsikrede kan få kontanthjælp er kun betinget af familiens formue samt ægtefælles formue og ægtefælles indkomst. Der er ikke set på værdier i form af bolig, bil og lign.

Kilde: AErådet på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Baggrunden for, at man ikke nødvendigvis kan få kontanthjælp, hvis man rammes af ledighed, skal findes i lovgivningen. Hvis familien har en formue over et vist beløb, kan man nemlig ikke få kontanthjælp i tilfælde af ledighed, da lovgivningen antager, at familien i så fald kan forsørges af formuen. Grænsen for, hvor stor formuen må være, er 10.000 kr. for enlige og 20.000 kr. for ægtepar.

Det er heller ikke muligt at få kontanthjælp, hvis ægtefællen har en lønindkomst, der er stor nok til at forsørge den ledige og familien, jf. *den gensidige forsørgelsespligt*. Reglen er, at hvis ægtefællens indkomst er højere end det beløb, begge ægtefæller ville kunne få i kontanthjælp, så kan man ikke modtage kontanthjælp.

Ved hjælp af registerdata fra Lovmodellen har det været muligt at beregne, hvor mange af de beskæftigede, der ikke er medlem af en a-kasse, der kan modtage kontanthjælp i tilfælde af ledighed. Analysen ser kun på, om de beskæftigede i tilfælde af ledighed vil kunne få kontanthjælp, når de nu ikke er medlem af a-kasse. Der ses således ikke på eventuel reduktion i hjælpen, hvorved tallet ville være endnu større. Metoden er yderligere beskrevet i boks 1.

Boks 1. Fremgangsmåde

I kontanthjælpslovgivningen (Lov nr. 1009 af 24/10-2005 af lov om aktiv socialpolitik) gælder der, at man kan få hjælp til forsørgelse, hvis man rammes af en social begivenhed som eksempelvis arbejdsløshed. Lovgivningen er meget kompliceret, og der kan bl.a. nævnes følgende krav, der gør at man ikke kan modtage kontanthjælp:

- Hvis ansøgeren eller ægtefællen har formue på over 10.000 kr. for enlige og 20.000 kr. for ægtepar, jf. § 14. I særlige tilfælde kan kommunen dog tillade formuer større end disse, men dette ser analysen bort fra.
- Hvis ansøgerens ægtefælle har en indkomst, der samlet set kan dække det beløb, som begge ægtefæller vil få i kontanthjælp, jf. § 30-33.

I analysen er der set på, om beskæftigede uden a-kasemedlemskab ville kunne modtage kontanthjælp ud fra deres og ægtefællens formue samt lønindkomst, hvis de blev ramt af ledighed. Der ses kun på disse to krav i analysen.

Analysen her tager kun højde for den likvide formue familierne har, og derfor er det reelle antal beskæftigede, der ikke kan få kontanthjælp sandsynligvis langt større. De seneste års stigende boligpriser har medført høje friværdier og stigende velstand, hvorfor danskernes formuer samlet set er vokset. Mere om dette ses i boks 2.

Boks 2. Omfanget er sandsynligvis undervurderet

Da denne analyse kun ser på den finansielle formue, dvs. obligationer, aktier og indeståen-
de i danske banker, er det reelle antal beskæftigede, der ikke ville kunne få kontanthjælp,
sandsynligvis langt større end de 275.000. Herudover har de stigende boligpriser og den
øgede beskæftigelse fra 2007 til 2008 også betydet, at der er kommet flere beskæftigede og
familiernes formuer er vokset. Herved er antallet af beskæftigede, der ikke kan få kontant-
hjælp, nok reelt højere i 2009.

Afhængig af den enkeltes situation vil den ledige kunne blive bedt om at sælge værdigen-
stande som bil og bolig fra kommunens side, hvis der er friværdi i dem, før den ledige kan
modtage kontanthjælp. Dette aspekt tager analysen ikke højde for. Desuden ser denne
analysen kun på, om man kan få kontanthjælp eller ej. Har ægtefællen nogen form for
lønindkomst, vil kontanthjælpen for den ledige blive reduceret. I denne analyse ses der dog
kun på, om folk kan få hjælp. En del af dem, der kan få kontanthjælp, vil dermed sandsyn-
ligvis blive reduceret i hjælpen grundet ægtefællens indkomst.

Mange almindelige lønmodtagere kan ikke få kontanthjælp

Ses der på, hvem det er, der ikke kan få kontanthjælp, er det typisk helt al-
mindelige lønmodtagere. Af de 275.000 beskæftigede, der hverken kan få
dagpenge eller kontanthjælp, er knap 158.000 almindelige lønmodtagere,
hvilket svarer til 3 ud af 5. Dette er vist i tabel 2.

Selvom det kun er op imod hver tredje beskæftiget, der ikke er forsikret
blandt lønmodtagerne, så udgør denne gruppe hovedparten af de 275.000
personer, der hverken kan få dagpenge eller kontanthjælp.

Tabel 2. Antal ikke-forsikrede i beskæftigelse, der ikke kan få kontanthjælp
fordelt på lønmodtagerkategori. 2007. (excl. studerende)

	Antal personer	Pct.	Andel ikke- forsikrede,
			pct.
Selvstændig	47.000	17,1	37,4
Topleder	11.400	4,1	18,8
Lønmodtager, højeste niveau	58.600	21,3	18,4
Lønmodtager, mellem niveau	28.800	10,5	9,1
Lønmodtager, grund niveau	61.600	22,4	13,9
Lønmodtager, uoplyst niveau	67.400	24,5	35,1
I alt	274.800	100,0	18,9

Kilde: AErådet på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Også når det kommer til uddannelsesniveau står det klart, at det ikke kun er
de højtuddannede, der ikke kan få kontanthjælp. Af de 275.000 beskæftige-
de, der hverken kan få dagpenge eller kontanthjælp, er de 104.000 ufaglær-
te, hvilket svarer til mere end hver tredje. Dette er vist i tabel 3. De ufaglær-
te er desuden den gruppe, hvor færrest er forsikret mod ledighed.

Almindelige lønmodtagere har måske netop troet på myten om, at der altid er kontanthjælpen at falde tilbage på, men som denne analyse viser, har mange ganske almindelige lønmodtagere for store formuer eller en ægtefælle med for høj indkomst, så de ikke kan få nogen hjælp fra det offentlige. Højtuddannede udgør kun hver tiende af de beskæftigede, der ikke kan få kontanthjælp.

Tabel 3. Antal ikke-forsikrede i beskæftigelse, der ikke kan få kontanthjælp fordelt på højeste uddannelse. 2007. (Excl. studerende)

	Antal personer	Pct.	Andel ikke-forsikrede,
			pct.
Ufaglærte	103.700	37,7	31,8
Faglærte	74.000	26,9	11,9
Kort videregående uddannelse	25.200	9,2	20,8
Mellemlang videregående uddannelse	35.800	13,0	11,5
Lang videregående uddannelse	36.200	13,2	19,7
I alt	274.900	100,0	18,9

Kilde: AErådet på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Især beskæftigede i serviceerhvervene er i risikozonen

Uanset årsagen til ikke at være medlem af en a-kasse, betyder den økonomiske krise, at nogle beskæftigede vil være mere i risikogruppen end andre. Alene i de sidste måneder af 2008 og i begyndelsen af 2009 har mange virksomheder inden for industrien, byggebranchen og servicefagene haft store afskedigelser. Sammenholdes dette med, at det typisk er i disse brancher, hvor der er mange, der ikke er forsikret imod ledighed, kan det få store konsekvenser for den enkelte.

Det er især de ansatte inden for tjenesteerhvervene (f.eks. restauranter, rådgivende ingeniører, analysevirksomheder), der hverken ville kunne få dagpenge eller kontanthjælp i tilfælde af ledighed. Af de 275.000 beskæftigede, der ikke er medlem af en a-kasse, og ikke kan få kontanthjælp, er de 75.100 ansat i tjenesteerhvervene, hvilket svarer til mere end hver fjerde. Så mange lønmodtagere vil få en ubehagelig overraskelse, hvis de bliver ledige.

Også i handelssektoren (f.eks. detailhandlen), der tydeligt kan mærke den nuværende krise, er der 35.000 beskæftigede, der ikke vil kunne få kontanthjælp. Inden for byggebranchen kan godt 12.000 beskæftigede hverken få dagpenge eller kontanthjælp, mens det i den finansielle sektor er 10.500

beskæftigede. Begge er brancher, der i de seneste måneder har oplevet faldende beskæftigelse, og fortsat vil være ramt af krisen i 2009.

Umiddelbart ser det ud til, at myten om, at kontanthjælp er et fasttømret sikkerhedsnet, og troen på, at man aldrig bliver ledig, har gjort, at flere lønmodtagere ikke er forsikret imod ledighed, og som analysen viser, kan mange af dem slet ikke få kontanthjælp.

Tabel 4. Antal ikke-forsikrede beskæftigede, der ikke ville kunne få kontanthjælp. (Excl. studerende). 2007

	Antal personer	Pct.	Andel ikke-forsikrede,
			pct.
Offentlige tjenester	83.900	30,5	16,4
Tjenesteerhverv	75.100	27,3	25,8
Handel	34.900	12,7	21,2
Landbrug mv.	20.800	7,6	47,7
Anden transport mv.	14.000	5,1	18,9
Bygge- og anlægsvirksomhed	11.800	4,3	14,4
Finansiell virksomhed	10.500	3,8	16,9
Jern- og metalindustri	7.100	2,6	8,5
Anden fremstillingsvirksomhed	4.000	1,5	12,9
Kemisk industri mv.	3.600	1,3	11,3
Næringsmiddelindustri	2.400	0,9	9,8
Søtransport	1.900	0,7	24,4
Leverandører til byggeri	1.600	0,6	10,6
Øvrige brancher	3.400	1,2	11,5
I alt	275.000	100,0	18,9

Kilde: AErådet på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Færre er medlem af en a-kasse

Siden 2000 er antallet af beskæftigede, der ikke er medlem af en a-kasse, faldet med næsten 60.000 personer. I 2007 er andelen af de beskæftigede, der er medlem af en a-kasse, faldet til 81 procent af de beskæftigede, hvor det i 2000 var 83 procent. Tallene svarer til, at godt hver femte beskæftigede ikke er forsikret imod ledighed. Dette er vist i tabel 3. Konsekvenserne er, at 450.000 danskere ikke vil kunne få dagpenge, hvis de bliver ramt af ledighed. Som analysen viser, kan mange af disse personer heller ikke få kontanthjælp.

Tabel 3. Beskæftigede fordelt på a-kassemedlemskab (excl. studerende).
2007

	2000	2007	Ændring
Medlemsandel, pct.	83,2	81,1	-2,1
Antal ikke-forsikrede	397.000	454.000	56.900
Antal forsikrede	1.966.000	1.948.000	-17.800
I alt	2.363.000	2.402.000	39.100

Anm.: Tabellen omfatter danskere i alderen 18 til 65 år, der ikke er i gang med en uddannelse.

Kilde: AErådet på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Det er i sig selv et problem for den enkelte, hvis man bliver ramt af ledighed uden at være medlem af en a-kasse, da dagpengene generelt vil være større end kontanthjælpen¹. Men som denne analyse viser, vil mere end 60 procent af de beskæftigede, der ikke er medlem af en a-kasse, slet ikke kunne få kontanthjælp, fordi familien har så stor en formue eller indtægt, at de ud fra lovgivningen kan forsørge sig selv.

Forklaringen på at færre beskæftigede i dag er medlem af en a-kasse, skal givetvis findes i de gode konjunkturer og den høje beskæftigelse, der har været i løbet af de seneste år. Herudover har mange familier oplevet, at deres friværdis er steget i takt med, at dagpengene ikke er fulgt med lønudviklingen, når det gælder den compensation, man kan få. Dette har formentligt fået en hel del almindelige lønmodtagere til at melde sig ud af a-kassesystemet i troen på, at de ikke blev ledige – og hvis de gjorde - skulle kontanthjælpssystemet nok gribe dem.

AErådets økonomiske prognoser for 2009/2010 spår en markant stigning i ledigheden. Derfor er det stærkt foruroligende, at så mange beskæftigede ikke er medlem af a-kasse, da mange helt almindelige lønmodtagere, som analysen viser, slet ikke kan få hjælp i tilfælde af ledighed. En opfordring til lønmodtagerne kan derfor være, at flere melder sig ind i en a-kasse.

¹ Den maksimale dagpengesats i 2009 er på 188.500 kr. årligt, mens kontanthjælpssatsen for personer over 25 år med forsørgelsespligt er 151.548 kr. på årsbasis. Kontanthjælp udgør derved 80 pct. af dagpengene.